

Socialdepartementet

Vårdförbundets remissvar: Säkerställ tillgången till läkemedel – förordnande och utlämnande i bristsituationer (SOU 2025:43)

Vårdförbundet har fått tillfälle att yttra sig över delbetänkandet SOU 2025:43. Förbundet ställer sig positivt till utredningens förslag samt bedömningar och tror att de kommer att bidra till att stärka beredskapen inför framtidens tillgång till läkemedel. Vårdförbundets synpunkter lägger ett särskilt fokus på konsekvenserna för sjuksköterskor och barnmorskor, de yrken inom Vårdförbundet som har förskrivningsrätt.

Vårdförbundet är ett yrkesförbund som tillvaratar medlemmarnas fackliga intressen och utvecklingen av professionerna för legitimerade barnmorskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och sjuksköterskor. Förbundet har 117 000 medlemmar, varav 92 000 är yrkesverksamma inom hälso- och sjukvård. Vårdförbundet arbetar för en personcentrerad, säker och nära vård samt en jämlik hälsa.

Vårdförbundets synpunkter

Vårdförbundet tillstyrker utredningens samtliga förslag vilka bedöms bidra till en ökad möjlighet att säkerställa tillgången till läkemedel vid bristsituationer, men vill samtidigt lyfta vissa aspekter som kan vara värda att överväga vidare.

Förbundet anser att den tydlighet som förslagen innebär gällande tillfälliga begränsningar i de situationer som utredningen lyfter är positiv. Vårdförbundet delar även utredningens bedömning att det i vissa fall kan vara nödvändigt att prioritera läkemedel till de patienter som har störst behov. Samtidigt vill förbundet understryka vikten av att begränsningar utformas med respekt för hälso- och sjukvårdspersonalens professionella ansvar, patientsäkerheten och behovet av fungerande systemstöd.

Vårdförbundet vill betona den viktiga funktion som sjuksköterskor med förskrivningsrätt har inom läkemedelsförsörjningen särskilt inom primärvård, kommunal hälso- och sjukvård samt barnhälsovård. Förskrivningsrätten vilar på en specifik omvårdnadskompetens och är en förutsättning för att upprätthålla en tillgänglig och patientsäker hälso- och sjukvård. Begränsningar som påverkar

denna möjlighet bör därför noggrant prövas och endast införas när det finns tydliga och välgrundade skäl.

Förbundet vill även uppmärksamma barnmorskors särskilda roll i detta sammanhang. I dag står barnmorskor för cirka 80 procent av all preventivmedelsförskrivning i Sverige. Barnmorskors betydande kompetens inom området reproduktiv och sexuell hälsa samt professionens förskrivningsrätt är avgörande för att säkerställa tillgängligheten till preventivmedel. Det är därför av stor vikt att regelverk och åtgärder vid läkemedelsbrist inte utformas på ett sätt som generellt utesluter sjuksköterskor eller barnmorskor från att förordna läkemedel inom ramen för sin respektive kompetens.

För att sjuksköterskor, barnmorskor samt annan hälso- och sjukvårdspersonal ska kunna följa tillfälliga begränsningar krävs att dessa integreras i journalsystem och förskrivningsmoduler. Vårdförbundet tillstyrker utredningens bedömning att regeringen bör ge E-hälsomyndigheten i uppdrag att utreda möjligheten att införa systemstöd som kan underlätta tillämpning och kontroll av efterlevnaden av de föreskrifter som utredningen föreslår att Läkemedelsverket ska ges ett bemyndigande att utfärda. Förbundet anser dock att systemstödet behöver vara på plats samtidigt som Läkemedelsverkets bemyndigande träder i kraft. Det är inte rimligt att lägga ansvaret på individen enskilt för att hålla sig uppdaterad gällande tillfälliga begränsningar i förordnande och utlämnande i bristsituationer.

Vårdförbundets rapport "Den dumma digitaliseringen - En studie om sjuksköterskors digitala arbetsmiljö" publicerad 2025 visar att bristfälliga IT-lösningar försämrar arbetsmiljön, minskar patienttiden och kostar hälso- och sjukvården nära 10 miljarder kronor årligen. Rapporten påvisar tydligt att sjuksköterskor idag har att hantera en flora av IT-system som sällan är integrerade och inte till fullo stödjer personalen i sin yrkesutövning utan som tidvis i stället uppfattas som störande för arbetsprocessen. För att digitaliseringen ska vara effektiv måste de system som används vara användarvänliga och intuitiva. Komplexa och svår använda system leder till frustration, ineffektivitet och stress.

Det är av största vikt att E-hälsomyndigheten, om de får uppdraget, involverar vårdprofessionerna i arbetet. Vårdförbundet ser också att det är viktigt att öka den nationella samordningen och kompatibiliteten. IT-systemen behöver vara användarvänliga och integrerade med varandra.

Vårdförbundet ser positivt på att utredningen föreslår att det i normalfallet ska finnas möjlighet till dispens. Det är särskilt viktigt i situationer där sjuksköterskor och/eller barnmorskor ansvarar för patienter med komplexa behov, exempelvis inom hemsjukvård eller abortvård.

För att säkerställa en rättssäker och patientsäker tillämpning av begränsningar anser förbundet att det krävs att vårdgivare ges ansvar för att informera berörd personal om gällande begränsningar samt att tillhandahålla utbildning och stöd vid förändringar.

Avslutande kommentar

Vårdförbundet ser positivt på att LäkeMedelsverket ges ett tydligt mandat att agera vid läkemedelsbrist. Samtidigt vill förbundet betona att en fungerande läkemedelsförsörjning i grunden bygger på förebyggande arbete, god lagerhållning och en hållbar läkemedelsanvändning.

VÅRDFÖRBUNDET

Sineva Ribeiro